

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС

Харків
«Фоліо»
2019

I. ПРАВОПИС ЧАСТИН ОСНОВИ СЛОВА

БУКВЕНІ ПОЗНАЧЕННЯ ДЕЯКИХ ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ

§ 1. Правопис наголошених і ненаголошених Е, И

Наголошені голосні **е** та **и** у вимові виразні, тому їх передаємо тими самими буквами: *далéко, вісоко*. Ненаголошені **е** та **и** невиразні у вимові. Їх передаємо тими самими буквами, що й під наголосом: *велікий, величезний*, бо *вéлич*; *держу́*, бо *одéржати*; *клекоті́ти*, бо *клéкіт*; *несу́*, бо *принéсений*; *село*, бо *сéла*; *шепоті́ти*, бо *шепіт*; *кривé*, бо *крі́во*; *тримáти*, бо *стрі́мувати*, *широ́кий*, бо *ші́роко* та ін.

У словах із постійним наголосом невиразний звук пере-віряємо за словником: *левáда, кишéня, мину́лий*.

§ 2. Уживання І, И на початку слова

На початку слова звичайно пишемо **і** відповідно до вимови: *Івáн, іграшка, ідол, ікати* ('вимовляти *і* замість *и*'), *ікона, іменува́ти, ім'я, індік, іноді, іржа́, існува́ти, істина, іті́*.

Деякі слова мають варіанти з голосним **и**: *і́рій* і *у́рій*, *і́род* і *у́род* ('дуже жорстока людина').

И пишемо на початку окремих вигуків (*ич!*), часток (*ич який хитрий*), дієслова *у́кати* ('вимовляти *и* замість *ї*') та похідного від нього іменника *у́кання*.

И на початку слова вживаємо в деяких загальних і власних назвах, що походять із тюркських та інших мов, відповідно до їх вимови в цих мовах: *уйбѐн*, *ир*, *Ич-обá*, *Кім Чен Ин*.

§ 3. 3, Ї

Букву **ї**, що позначає звуки **й** + **і**, пишемо:

1. На початку слова та після букви, що позначає голосний: *герої́зм*, *ї́жа*, *ї́жак*, *ї́здéць*, *ї́здити*, *ї́сти*, *ї́х*, *ї́хати*, *краї́на*, *мої́*, *наї́вний*, *твої́*, *руї́на*.

2. Після м'якого знака: *Ана́нї́н*, *Ві́нї́*.

3. Після апострофа: *в'ї́зд*, *з'ї́зд*, *об'ї́хати*, *під'ї́зд*, *Заха́р'ї́н*.

4. В іншомовних словах після букви, що позначає голосний: *архаї́чний*, *егої́зм*, *елі́псої́д*, *мозаї́ка*, *прозаї́к*, *целуло́ї́д* (див. ще § 126).

Примітка. **Ї** не пишемо після префікса або першої частини складного слова, якщо вони закінчуються буквою, що позначає голосний, а наступний склад або друга частина складного слова починаються з **і**: *доі́сторі́чний*, *заї́нтригува́ти*, *переї́накштити*, *поінформова́ти*; *новоі́рла́ндський*, *староі́нді́ський*.

§ 4. Я, Ю, Є

Букви **я, ю, є** пишемо:

1. На початку слова, після голосного та після апострофа для позначення звукосполучень **й + а, й + у, й + е**: *якість, юродівий, єство; моя, знаю, твоє; п'ять, м'ята, в'юн, б'ють, п'ємó.*

2. Після букви на позначення приголосного звука для передання його м'якості: *дядько, люди, остáнне, сюди, ряд, р'ясно, рюкзáк, рюш.*

БУКВЕНІ ПОЗНАЧЕННЯ ДЕЯКИХ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ

§ 5. Буква Г

Буква **г** передає на письмі глотковий щілинний приголосний звук як в українських словах (*берегті, вогóнь, гáдка, гукáти, дорогій, жагá, згин, крúга, могúтній, пагінéць*), так і в загальних та власних назвах іншомовного походження (на місці **h, g**) (*аборигén, агіта́ція, агресія, бага́ж, болгарин, бригаáда, газéта, генерáл, геоло́гія, горизóнт, гра́мота, делега́т, кілогра́м, логопéд, магази́н, педаго́г, фотогра́фія; Єва́нгеліє, Гомéр, А́нглія, Гаáга*) (див. ще § 122).

§ 6. Буква Ґ

Буква Ґ передає на письмі задньоязиковий зімкнений приголосний:

1. в українських та в давно запозичених і українізованих словах: *а́грус, га́ва, га́зда, га́ндж, га́нок, га́тунок, ґвалт, ґе́рати, ґедзь, ґелґо́мати, ґелґо́тіти, ґерґелі, ґерґо́мати, ґерґо́тіти, ґі́гнути, ґирлі́га, ґлей, ґніт* (у лампі), *го́гель-мо́гель, гонт(а), ґрасува́ти, ґра́ти* (іменник), *ґречний, ґринджо́ли, ґрунт, ґу́дзик, ґу́ля, ґура́льня, джи́гун, дзі́га, дзі́глик, дру́ґати* і *дру́ґати, реми́ґати* тощо та в похідних від них: *а́грусовий, га́здува́ти, ґвалтува́ти, ґе́рґит, ґратча́стий, ґрунто́вий, ґрунтува́ти(ся), ґу́дзиковий, ґу́лька, проґа́вити* і под.;

2. у власних назвах — топонімах України: *Го́рґани* (гірський масив), *Го́ронда, У́ґля* (села на Закарпатті), у прізвиськах українців: *ґалаґа́н, ґалято́вський, ґе́ник, ґерза́нич, ґерда́н, ґжіцький, ґі́ґа, ґо́ґа, ґо́йди́ч, ґо́нта, ґрі́ґа, ґудзь, ґу́ла, Лома́ґа*.

§ 7. Апостроф

Роздільність вимови **я, ю, є, ї** та попереднього твердого приголосного на письмі позначаємо апострофом.

Апостроф пишемо перед **я, ю, є, ї**:

1. Після букв на позначення губних приголосних **б, п, в, м, ф**: *б'ю, п'ять, п'є, в'язи, солов'ї, м'ясо, рум'яний, (на) тім'ї, жи́раф'ячий, мереф'янський; П'яста, В'ячесла́в, Дем'ян, Макси́м'юк, Стеф'ю́к*.

Примітка. Апостроф не пишемо, коли перед буквою на позначення губного звука є інша буква (крім **р**), що належить до кореня (основи): *дзв'якнути, духмяний, м'являчий, медвяний, морквяний, різдвяний, свято, тьмяний, цвях, але: арф'яр, е́рб'я, торф'яний, черв'як*. Коли така буква належить до префікса, то апостроф пишемо, як і в спільнокорених словах без префікса: *зв'язо́к, зв'я́лити, підв'язáти, розм'я́кнути, сп'я́нити*.

2. Після **р**: *бур'я́н, міжгі́р'я, пі́р'я, ма́тір'ю, кур'е́р, (на) подві́р'ї; Валер'я́н, Мар'я́н, Мар'я́на*.

Примітка. Апостроф не пишемо, коли **ря, рю, рє** означають сполучення м'якого **р** із наступними **а, у, е**: *бур'я́к, бу́р'яний, кря́кати, рябі́й, рю́мсати, крю́к*.

3. Після **к** у слові *Лук'я́н* і похідних від нього: *Лук'я́ненко, Лук'я́ню́к, Лук'я́не́ць*.

4. Після префіксів та першої частини складних слів, що закінчуються на твердий приголосний: *без'я́дерний, без'язі́кий, від'ї́зд, з'є́днаний, з'ї́хати, з'я́в'і́тися, напів'європе́йський, об'є́м, під'ї́хати, під'ю́дити, роз'ю́шити, пан'європе́йський; дит'я́сла, камер'ю́нкер, Мін'ю́ст*.

Примітка 1. Після префіксів із кінцевим приголосним перед наступними **і, е, а, о, у** апостроф не пишемо: *безіме́нний, зініціо́вати, зеконóмити, загітува́ти, зорієнтува́ти, зумі́ти*.

Примітка 2. Про апостроф у словах іншомовного походження див. § 138, у прізвищах та географічних назвах див. § 144, 151.

§ 8. ЙО, ЇО

1. **ЙО** передає звукосполучення **й + о**:

1) на початку слова та після букви, що позначає голосний: *йогó, йому́, завойóваний, привілейóваний, райóн, чийóго*;

2) після букви на позначення приголосного, переважно на початку складу: *батальйóн, бульйóн, вйóкати, Воробйóв, курйóз, мільйóн, Соловйóв*.

2. **ЇО** пишемо після букви на позначення м'якості приголосного перед **о**: *всьогó, Ковальóв, Линьóв, льон, льох, сьогóдні, сьóмий, трьох, тьóхкати, цьогó*.

ЧЕРГУВАННЯ ГОЛОСНИХ

§ 9. Чергування О — І, Е — І

1. У сучасній українській мові звуки **о, е** у відкритих складах чергуються з **і** в закритих складах:

1) під час словозміни:

а) *водопій — водопою, дохід — доходу, кінь — коня, камінь — каменя, лід — льоду, мій — мого, сім — семі, устрій — устрою; ніч — ночі — ніччю, півність — півності — півністю, радість — радості — радістю, віселок — вісілка, óсінь — óсені — óсінню, (у) велікому — (у) велікім;*

б) *гір* — *горá*, *ніг* — *ногá*, *осіб* — *осóба*, *слів* — *слóво*, *сіл* — *селó*;

в) *бáтьків* — *бáтькового*, *бáтькова*; *брáтів* — *брáтового*, *брáтова*; *Василів* — *Василéвого*, *Василéва*; *ковалів* — *ковалéвого*, *ковалéва*; *Петрів* — *Петрóвого*, *Петрóва*; *шевців* — *шевцéвого*, *шевцéва*;

г) *Кáнів* — *Кáнева*, *Кúїв* — *Кúєва*, *Фáстів* — *Фáстова*, *Хáрків* — *Хáркова*, *Чернігів* — *Черніго́ва*;

ґ) *вівса́* — *овéс*, *вівця́* — *овéць*, *вісь* — *óсі*;

д) *бійся* — *бою́ся*, *стій* — *стоя́ти*;

е) *вів*, *вівши* — *велá* (*вéсти*); *замів*, *замівши* — *замелá* (*замéсти*); *міг*, *мігши* — *мо́жу* (*могlá*, *могту́*); *ніс*, *нісши* — *несу́* (*несlá*, *несту́*); *плів*, *плівши* — *плелá* (*плесту́*), а також *ріс*, *рісши* — *рослá*, *росту́*;

2) під час словотворення: *будівнік* (пор. *будóва*), *вільний* (пор. *во́ля*), *кілля* (пор. *колá*), *підніжжя* (пор. *ногá*), *подвір'я* (пор. *дворá*), *робітнік* (пор. *робóта*); *зілля* (пор. *зелéний*), *сільський* (пор. *селó*) та ін.

О, Е, що не переходять в І

2. **О, е** не переходять в **і** в закритому складі за таких умов:

1) коли ці звуки вставні або випадні: *вікно́* — *ві́кон*, *земля́* — *земéль*, *казка́* — *казо́к*, *со́тня* — *со́тень*; *ві́тер* — *ві́тру*, *ві́тер* — *ві́тру*, *вогóнь* — *вогню́*, *день* — *дня́*, *розде́р* — *розидра́ти*, *смúток* — *смúтку*, *сон* — *сну*, *тра́вень* — *тра́вня*.

Примітка 1. У формах окремих слів **о**, **е** не випадають: *лоб* — *ло́ба*, *мох* — *мо́ху*, *рот* — *ро́та*, *лев* — *ле́ва*.

Примітка 2. За аналогією до форм *книжо́к*, *казо́к* маємо **о** між приголосними в родовому множини й у деяких іншомовних словах: *а́рка* — *а́рок*, *ма́рка* — *ма́рок*, *па́пка* — *па́пок* тощо, але: *па́рт*, *фо́рм*, *са́кль* та ін.;

2) у групах **-ор-**, **-ер-**, **-ов-** між приголосними: *то́рг* — *то́ргу*, *хо́рт* — *хо́рта́*, *сме́рть* — *сме́рті*, *во́вк* — *во́вка*, *шо́вк* — *шо́вку*, але *погі́рдний* (пор. *погóрда*);

3) у групах із повноголоссям **-оро-**, **-оло-**, **-ере-**, а також **-еле-**: *го́ро́д*, *мо́ро́з*, *по́дорож*, *по́рох*, *сто́рож*; *во́лос*, *со́лод*; *бе́рег*, *пе́ред*, *се́ред*, *че́рез*; *зе́лень*, *пе́лех*, *ше́лест* та ін., але: *мо́ріг*, *обо́ріг*, *по́ріг*, *смо́рід*;

4) у родовому відмінку множини іменників середнього роду на **-енн(я)**: *зна́чень* (*зна́чення*), *поло́жень* (*поло́ження*), *тве́рджень* (*тве́рдження*), *тво́рень* (*тво́рення*);

5) в абрєвіатурах і в похідних утвореннях: *соцстра́х*, *соцстра́хівський*, *спецвíпуск*, *спецко́р*, *спецко́рівський*, *спецо́дяг*, *торгфлóт* та ін.;

6) у словах іншомовного походження: *агроно́м*, *iнженéр*, *студéнт*, *то́м* та ін.

Примітка. За аналогією до слів української мови, де є чергування **о**, **е** з **і**, таке чергування з'явилося й у деяких давно засвоєних словах іншомовного походження: *Антíн* — *Анто́на*, *гніт* — *гнотá*, *ко́лір* — *ко́льору*, *Прóкiп* — *Прóко́па*; *кури́нь* — *куру́ня*, *папі́р* — *папе́ру*.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
I. ПРАВОПИС ЧАСТИН ОСНОВИ СЛОВА	11
БУКВЕНІ ПОЗНАЧЕННЯ ДЕЯКИХ ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ	11
§ 1. Правопис наголошених і ненаголошених Е, И	11
§ 2. Уживання І, И на початку слова	11
§ 3. З, Ї.....	12
§ 4. Я, Ю, Є	13
БУКВЕНІ ПОЗНАЧЕННЯ ДЕЯКИХ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ	13
§ 5. Буква Г.....	13
§ 6. Буква Г'	14
§ 7. Апостроф	14
§ 8. ЙО, ЇО	16
ЧЕРГУВАННЯ ГОЛОСНИХ	16
§ 9. Чергування О — І, Е — І	16
О, Е, що не переходять в І	17
Відхилення в чергуванні О — І, Е — І	19
§ 10. Чергування Е — О після Ж, Ч, Ш, ШЧ, ДЖ, Й	22

Чергування голосних у дієслівних коренях	24
§ 11. Чергування О — А	24
Е (невипадний) — І (невипадний).....	24
Е (випадний) — И (випадний)	25
ЧЕРГУВАННЯ ПРИГОЛОСНИХ	25
Чергування приголосних під час словозміни	26
§ 12. Чергування Г, К, Х із м'якими З, Ц, С	26
§ 13. Чергування Г' із м'яким З	26
§ 14. Чергування Г, К, Х із Ж, Ч, Ш	26
§ 15. Чергування Д із ДЖ	27
§ 16. Чергування Т із Ч; З із Ж; С із Ш; ЗД із ЖДЖ; СТ із Щ	27
§ 17. Чергування СТ із Щ	28
§ 18. Чергування Б із БЛ; П із ПЛ; В із ВЛ; М із МЛ; Ф із ФЛ	28
Зміни приголосних перед наступним приголосним під час словотворення.....	29
§ 19. Зміни приголосних перед -СЬК-(ИЙ), -СТВ-(О)	29
§ 20. Зміни приголосних у прикметниках і прислівниках вищого ступеня порівняння	30
§ 21. Зміни приголосних перед суфіксом -Н-	30
§ 22. Зміни приголосних перед суфіксальним голосним під час словотворення	31
§ 23. Позиції вживання прийменників і префіксів У та В	32
§ 24. Позиції вживання сполучників і часток І, Й та І, Й на початку слів	35
§ 25. Позиції вживання прийменника З та його варіантів ІЗ, ЗІ (ЗО)	36

Уживання м'якого знака (ь)	38
§ 26. Коли пишемо Ъ	38
§ 27. Коли не пишемо Ъ	40
Спрощення в буквоступах	42
§ 28. -ЖДН-, -ЗДН-, -СТН-, -СТЛ-	42
-ЗКН-, -СКН-	42
-СЛН-	42
Подвоєння букв	43
§ 29. Подвоєння букв як наслідок їх збігу	43
§ 30. Подвоєння букв як наслідок подовження приголосних	45
ПРАВОПИС ПРЕФІКСІВ	46
§ 31. З- (ІЗ-, ЗІ-)	46
БЕЗ-, ВІД-, МІЖ- та ін.	47
ПРЕ-, ПРИ-, ПРІ-	47
АРХІ-	48
АНТИ-, КВАЗІ-	48
ПРАВОПИС СУФІКСІВ	49
Іменникові суфікси	49
§ 32. -ИК, -НИК / -ІВНИК, -ЛЬНИК	49
-ІВ-(О)	50
-АЛЬ, -ЕНЬ, -ЕЦЬ (-ЄЦЬ), -ІСТЬ, -ТЕЛЬ	50
-К-, -ИЦ-(Я), -ИН-(Я), -ЕС-	50
-НН-(Я) / -ІНН-(Я), -АНН-(Я) (-ЯНН-(Я), -ЕНН-(Я)	51
-ІНН-(Я)	51
-ЕН-(Я) (-ЄН-(Я)	51

-ЕЧОК (-ЄЧОК), -ЕЧК-(А) (-ЄЧК-(А), -ЕЧК-(О) (-ЄЧК-(О), -ИЧОК-ИЧК-(А)	51
-ЕНК-(О) (-ЄНК-(О) і -ЕНЬК-(О, А)	52
-ИСЬК-(О) (-ЇСЬК-(О), -ИЩ-(Е) (-ЇЩ-(Е)	52
-ОВИЧ (-ЬОВИЧ), -ІВН-(А) (-ЇВН-(А)	52
-ІВК-(А), -ОВК-(А)	53
-ОК	53
-ІР, -ІСТ, -ІЗМ, -ІР, -ІСТ, -ІЗМ	54
Прикметникові та дієприкметникові суфікси	54
§ 33. -Н-(ИЙ), -Н-(ІЙ)	54
-ИЧН-(ИЙ), -ІЧН-(ИЙ), (-ЇЧН-(ИЙ)	55
-ИН, -ІН	55
-ИН-(ИЙ), -ІН-(ИЙ)	55
-ИСТ-(ИЙ), -ІСТ-(ИЙ)	56
-ЕВ-(ИЙ), -ЄВ-(ИЙ), -ОВ-(ИЙ)	56
-УВАТ-(ИЙ) (-ЮВАТ-(ИЙ), -ОВАТ-(ИЙ), -ОВИТ-(ИЙ)	57
Дієслівні суфікси	58
§ 34. -УВА- (-ЮВА-), -ОВА-	58
-ОВУВА- (-ЬОВУВА-)	59
-ІР-, -ІР-	59
ПРАВОПИС СЛІВ РАЗОМ, ІЗ ДЕФІСОМ, ОКРЕМО	60
Загальні правила правопису складних слів	60
§ 35. Складні слова зі сполучними голосними звуками О, Е (графічно Е та Є)	60
Складні слова без сполучного голосного звука	62
Складні слова пишемо разом і з дефісом	62
§ 36. Складні іменники	67
§ 37. Прикладка	70

§ 38. Складні числівники	72
§ 39. Складні займенники	72
§ 40. Складні прикметники	73
§ 41. Прислівники	78
§ 42. Прийменники	85
§ 43. Сполучники	85
§ 44. Частки	87
УЖИВАННЯ ВЕЛИКОЇ БУКВИ (ЛІТЕРИ)	92
§ 45. Велика буква на початку речення	92
§ 46. Велика буква у звертаннях і в ремарках	93
§ 47. Велика і мала букви в рубриках	94
§ 48. Велика буква після двокрапки, на початку прямої мови, цитати тощо	96
§ 49. Власні імена людей, міфологічних осіб, клички тварин	97
§ 50. Географічні та адміністративно-територіальні назви	101
§ 51. Астрономічні назви	106
§ 52. Назви історичних подій, епох, календарних періодів і свят, суспільних заходів	106
§ 53. Назви, пов'язані з релігією	107
§ 54. Назви органів влади, установ, організацій, товариств, партій, об'єднань, підприємств, фірм, агентств	110
§ 55. Назви документів, пам'яток історії та культури, творів літератури та мистецтва, друкованих органів тощо ...	113
§ 56. Назви посад, звань, титулів	115
§ 57. Назви орденів, медалей, відзнак, премій	115
§ 58. Назви товарних знаків, марок виробів	116

§ 59. Назви порід тварин, видів і сортів рослин	117
§ 60. Велика буква в особливому стилістичному вживанні ..	118
§ 61. Велика буква у складноскорочених назвах	118
§ 62. Графічні скорочення.....	120
ПРАВИЛА ПЕРЕНОСУ	124
§ 63. Орфографічні правила переносу	124
§ 64. Технічні правила переносу	126
ЗНАК НАГОЛОСУ (').....	127
§ 65	127

II. ПРАВОПИС ЗАКІНЧЕНЬ ВІДМІНЮВАНИХ СЛІВ 128

ІМЕННИК	128
§ 66. Поділ на відміни	128
§ 67. Поділ на групи	130
§ 68. Зразки відмінювання іменників	134
УВАГИ ДО ПРАВОПISУ ВІДМІНКОВИХ ФОРМ	145
<i>І відміна</i>	145
<i>А. Однина</i>	145
§ 69. Родовий відмінок	145
§ 70. Давальний відмінок	145
§ 71. Знахідний відмінок	146
§ 72. Орудний відмінок	146
§ 73. Місцевий відмінок	146
§ 74. Кличний відмінок	147

<i>Б. Множина</i>	148
§ 75. Називний відмінок	148
§ 76. Родовий відмінок	148
§ 77. Давальний відмінок	149
§ 78. Знахідний відмінок.....	150
§ 79. Орудний відмінок	150
§ 80. Місцевий відмінок	151
§ 81. Кличний відмінок	151
 <i>II відміна</i>	152
<i>А. Однина</i>	152
§ 82. Родовий відмінок	152
§ 83. Давальний відмінок	160
§ 84. Знахідний відмінок	161
§ 85. Орудний відмінок	162
§ 86. Місцевий відмінок	164
§ 87. Кличний відмінок	167
 <i>Б. Множина</i>	169
§ 88. Називний відмінок	169
§ 89. Родовий відмінок	170
§ 90. Давальний відмінок	171
§ 91. Знахідний відмінок	172
§ 92. Орудний відмінок	172
§ 93. Місцевий відмінок	173
§ 94. Кличний відмінок	173
 <i>III відміна</i>	174
§ 95. Однина	174

§ 96. Множина	175
§ 97. Відмінювання слова МА́ТИ	176
<i>IV відміна</i>	177
§ 98. Однина	177
§ 99. Множина	178
§ 100. Відмінювання іменників, що мають тільки форму множини	179
ПРИКМЕТНИК	182
§ 101. Тверда група прикметників	182
§ 102. М'яка група прикметників	183
§ 103. Зразки відмінювання прикметників	184
§ 104. Ступенювання прикметників	187
Вищий ступінь прикметників	187
Найвищий ступінь прикметників	187
ЧИСЛІВНИК	188
Кількісні числівники	188
§ 105. Відмінювання кількісних числівників	188
Порядкові числівники	191
§ 106. Відмінювання порядкових числівників	191
Дробові числівники	192
§ 107. Відмінювання дробових числівників	192
ЗАЙМЕННИК	193
§ 108. Особові займенники	193
Відмінювання особових займенників	193

§ 109. Зворотний займенник	194
Відмінювання зворотного займенника	194
§ 110. Присвійні займенники.....	194
Відмінювання присвійних займенників	194
§ 111. Вказівні займенники	195
Відмінювання вказівних займенників	195
§ 112. Питальні займенники	196
Відмінювання питальних займенників	196
§ 113. Означальні займенники	197
Відмінювання означальних займенників	197
§ 114. Складні займенники (неозначені й заперечні)	198
Відмінювання складних займенників	198
ДІЄСЛОВО.....	200
§ 115. Дійсний спосіб	200
Теперішній час	200
Поділ дієслів за дієвідмінами	201
Зміни приголосних у дієсловах, дієприкметниках і віддієслівних іменниках	204
Відмінювання дієслів ДА́ТИ, Ї́СТИ, ВІДПОВІ́СТИ (та ін. з компонентом -ВІ́СТИ), БУ́ТИ	206
Майбутній час	207
Минулий і давноминулий час	208
§ 116. Наказовий спосіб	209
§ 117. Умовний спосіб	211
§ 118. Неозначена форма дієслова (інфінітив)	211
§ 119. Дієприкметник	212
§ 120. Дієприслівник	213

III. ПРАВОПИС СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ 214

Приголосні звуки і букви на позначення приголосних	214
§ 121. Звук [l]	214
§ 122. Звуки [g], [h]	215
§ 123. Буквосполучення th у словах грецького походження	216
§ 124. Букви w, th у словах англійського походження	217
§ 125. Буквосполучення ll та ill у словах французького походження	217
§ 126. Звук [j]	217
§ 127. Кінцеві буквосполучення -dr, -tr	218
§ 128. Неподвоєні й подвоєні букви на позначення приголосних	218
Голосні звуки і букви на позначення голосних	220
§ 129. Голосний [i]	220
§ 130. Голосні [e], [u]	224
§ 131. Буквосполучення au, ou	224
§ 132. Букви та буквосполучення ö, ø, eu, oe	225
§ 133. Дифтонги [au], [ei], [ou] у словах англійського походження	225
§ 134. Звук [æ] у словах англійського походження	226
§ 135. Звук [ə:] у словах англійського походження	226
§ 136. Буквосполучення ei, eu у словах німецького походження. Буквосполучення ij та буква y в словах нідерландського походження	227
§ 137. Подвоєння букв на позначення голосних	227

§ 138. Апостроф	227
§ 139. М'який знак (ь)	228
ВІДМІНЮВАННЯ СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ	229
§ 140	229
Невідмінювані іменники іншомовного походження	229
Особливості відмінювання власних назв іншомовного походження	231
IV. ПРАВОПИС ВЛАСНИХ НАЗВ	232
§ 141. Українські прізвища та імена	232
§ 142. Відмінювання прізвищ	232
§ 143. Відмінювання імен	237
§ 144. Слов'янські прізвища та імена	243
Прізвища з прикметниковими суфіксами й закінченнями	247
Апостроф	248
М'який знак (ь)	249
§ 145. Неслов'янські прізвища та імена	250
СКЛАДНІ І СКЛАДЕНІ ОСОБОВІ ІМЕНА ТА ПРІЗВИЩА Й ПОХІДНІ ВІД НИХ ПРИКМЕТНИКИ	250
§ 146. Імена та прізвища (прізвиська)	250
§ 147. Похідні прикметники	254
ГЕОГРАФІЧНІ НАЗВИ	255
§ 148. Українські географічні назви	255
§ 149. Географічні назви інших країн	256

§ 150. Географічні назви з прикметниковими закінченнями	260
§ 151. Апостроф, м'який знак	261
§ 152. Відмінювання географічних назв	262
§ 153. Правопис прикметникових форм від географічних назв і від назв народів	265
Суфікси -ИНСЬК(ИЙ), -ІНСЬК(ИЙ)	265
Суфікси -ОВСЬК(ИЙ) [-ЬОВСЬК(ИЙ)], -ЕВСЬК(ИЙ) [-ЄВСЬК(ИЙ)], -ІВСЬК(ИЙ) [-ЇВСЬК(ИЙ)]	266
§ 154. Правопис складних і складених географічних назв	268

V. УЖИВАННЯ РОЗДІЛОВИХ ЗНАКІВ

274

§ 155. Крапка (.)	274
§ 156. Знак питання (?)	277
§ 157. Знак оклику (!)	280
§ 158. Кома (,)	282
I. Кома у простому реченні	282
II. Кома у складному реченні	306
§ 159. Крапка з комою (;)	313
I. Крапка з комою у простому реченні	313
II. Крапка з комою у складному реченні	313
§ 160. Двокрапка (:)	316
I. У простому реченні	316
II. У складному реченні	317
§ 161. Тире (—)	319
I. У простому реченні	319
II. У складному реченні	328

III. У простому і складному реченнях (у деяких стилістичних фігурах)	331
§ 162. Три крапки, або крапки (...)	333
§ 163. Дужки (), [], < >	335
§ 164. Лапки (« », “ ”, „ рідше „ ”)	339
§ 165. Скісна риска (/)	342
§ 166. Комбіноване вживання розділових знаків	344
§ 167. Розділові знаки для оформлення прямої мови та цитат	344
§ 168. Правила рубрикації тексту і розділові знаки для оформлення пунктів переліку.....	351
 ПОКАЖЧИК	 355